

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A.Vivulskio g. 11, LT-03162 Vilnius, tel. (8 5) 266 8176, (8 5) 266 8169, faks. (8 5) 266 4209, el. p. post@socmin.lt, <https://socmin.lrv.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 1886 03515

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Nr. (-) SD -

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – SADM) teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl 2021–2030 m. plėtros programos valdytojo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pajamų nelygybės mažinimo plėtros programos patvirtinimo“ projektą (toliau – Nutarimo projektas), kuriuo siūloma Lietuvos Respublikos Vyriausybei patvirtinti 2021–2030 m. plėtros programos valdytojo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pajamų nelygybės mažinimo plėtros programą (toliau – Plėtros programa).

Nutarimo projektas parengtas įgyvendinant:

1) 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinis pažangos planas), 2.1 pažangos uždavinį (toliau – uždavinys) „Mažinti pajamų nelygybę“, už kurio įgyvendinimą atsakingos SADM (atsakinga institucija) ir Lietuvos Respublikos finansų ministerija (dalyvaujanti institucija);

2) Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo 25 straipsnio 4 dalį, kurioje nustatyta, kad „Vyriausybė ir (arba) jos įgaliotos institucijos ir įstaigos parengia ir (arba) priima kitus šiame įstatyme numatytus planavimo dokumentus.“

Nutarimo projektu tvirtinama Plėtros programa sprendžiama problema, siūlomos priemonės, priemonių kaštai ir nauda visuomenei:

I. Sprendžiama problema	<p>Nacionaliniame pažangos plane nurodyta, kad tarptautinės institucijos nurodo, jog skurdas ir pajamų nelygybė – didžiausios Lietuvos socialinės politikos problemos.</p> <p>2015 m. 20 proc. turtingiausių gyventojų pajamos daugiau nei 7,5 karto viršijo 20 proc. neturtingiausių gyventojų pajamas. Nuo to laiko situacija pastebimai pagerėjo – 2018 m. pajamų pasiskirstymo rodiklis siekė 7,1 karto, o 2019 – 6,4 karto, tačiau vis dar gerokai viršijo Europos Sąjungos vidurkį (Europos Sąjungos vidurkis 2018 m. siekė 5,1 karto). Kitas pajamų nelygybės rodiklis – <i>Gini</i> koeficientas, nuo 2015 m. iki 2018 m. svyravo nuo 37,9 proc. iki 36,9 proc. Remiantis Eurostat duomenimis, šiuo laikotarpiu Lietuva užėmė paskutinę arba priešpaskutinę vietą tarp Europos Sąjungos valstybių narių pagal šį rodiklį. Kaip ir pajamų pasiskirstymo rodiklio atveju, reikšmingus teigiamus pokyčius šioje srityje galime fiksuoti tik 2019 m., <i>Gini</i> koeficientui sumažėjus iki 35,4 proc. (rodiklis apskaičiuotas remiantis 2018 m. šalies gyventojų pajamų statistika). Vienos iš pagrindinių teigiamų pokyčių šioje srityje priežasčių – 2017–2018 m. sėkmingai įgyvendintos socialinės apsaugos politikos priemonės, kuriomis buvo padidintas socialinių išmokų adekvatumas ir aprėptis.</p>
-------------------------	---

	<p>Europos Tarybos rekomendacijoje dėl 2020 m. Lietuvos nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Lietuvos stabilumo programos¹ nurodyta, kad labiausiai pajamų nelygybės Lietuvoje didėjimą lemia dideli žemos ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų užimtumo skirtumai, ribotas mokesčių sistemos progresyvumas ir nepakankamai adekvati socialinės apsaugos sistema. Nors skurdo ir socialinės atskirties rodikliai pagerėjo, šioje srityje reikia didesnės pažangos. Lietuvos viešosios išlaidos socialinei apsaugai yra palyginti mažos, socialinių pervedimų poveikis skurdo mažinimui 2018 m. siekė 6,8 proc. punktus, o 2019 m. – 9,5 proc. punktus. Šalies galimybes finansuoti viešąsias gėrybes bei paslaugas ir mažinti skurdą bei pajamų nelygybę riboja mažas mokesčių ir socialinių išmokų sistemos progresyvumas ir persikirstymo pajėgumas, taip pat nepakankamas viešųjų išlaidų efektyvumas. Tikėtina, kad neigiamas COVID-19 pandemijos poveikis užimtumui ir namų ūkių pajamoms šias problemas dar labiau paaštrins.</p>
II. Siūlomos priemonės	<p>Nutarimo projektu, siekiant įgyvendinti Nacionalinio pažangos plano 2.1 uždavinį „Mažinti pajamų nelygybę“, siūloma patvirtinti Plėtros programą, kurią įgyvendinant 2021–2030 m., bus siekiama:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tobulinti valstybinio socialinio draudimo ir piniginių socialinės paramos sistemas, siekiant užtikrinti socialinių išmokų adekvatumą, aprėptį, taiklumą, tarpusavio suderinamumą ir šių sistemų finansinį tvarumą, kartu nepaneigiant asmenų paskatų dirbti (apsvarsčius tvarius finansavimo šaltinius, peržiūrėti pensijų indeksavimo teisinį reguliavimą; pakeisti Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą, atlikus kompleksinę ligos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokų peržiūrą, taip pat artinti šių išmokų minimalius dydžius prie minimalių vartojimo poreikių dydžio; pakeisti Lietuvos Respublikos nedarbo socialinio draudimo įstatymą, siekiant didinti nedarbo socialinio draudimo aprėptį; užtikrinti piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams prieinamumą ir adekvatumą; tobulinti minimaliosios mėnesinės algos nustatymo sistemą ir kt.); 2) didinti mokesčių sistemos progresyvumą, mažinant mokesčių naštą mažiausiai uždirbantiems asmenims; 3) tobulinti politikos priemonių poveikio <i>ex post</i> ir <i>ex ante</i> vertinimą bei stebėseną, siekiant, jog būtų pasirenkamos efektyviausios ir veiksmingiausios socialinės ir mokesčių politikos priemonės (sukurti ir taikyti <i>mikro</i> ir <i>makro</i> simuliacinius modelius, veikiančius administracinių duomenų pagrindu, <i>ex post</i> ir <i>ex ante</i> priemonių vertinimams atlikti (vertinti poveikį skurdui, pajamų nelygybei ir kitiems socioekonominiais indikatoriams) ir kt.). <p>Plėtros programoje numatytomis pažangos priemonėmis taip pat bus įgyvendinami horizontalieji darnaus vystymosi (pajamų nelygybės mažinimo srityje) ir lygių galimybių visiems (mažinant pajamų atotrūkius tarp socialiai pažeidžiamų grupių, ypač – vienišų motinų, vyresnio amžiaus asmenų, neįgaliųjų ir bedarbių) principai. Horizontalusis inovatyvumo principas bus užtikrinamas rengiant pažangos priemonių veiklų alternatyvas.</p>
III. Priemonių kaštai	<p>Plėtros programos priemonėms įgyvendinti 2021–2030 m. reikės iš viso 189 120 tūkst. Eur, iš jų:</p>

¹ Europos Tarybos rekomendacija dėl 2020 m. Lietuvos nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Lietuvos stabilumo programos. Prieiga internete: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0515>

	1) 100 250 tūkst. Eur Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų; 2) 88 386 tūkst. Eur Materialinio nepritekliaus mažinimo programos lėšų; 3) 400 tūkst. Eur Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ lėšų; 4) 84 tūkst. Eur Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų, skirtų apmokėti Europos Sąjungos fondų lėšomis netinkamą finansuoti pridėtinės vertės mokestį.
IV. Nauda visuomenei	Priėmus nutarimą ir įgyvendinus Plėtros programos priemones: 1) bus sumažinta pajamų nelygybė ir dėl jos kylantis skurdas, užtikrinant labiausiai skurstančioms visuomenės grupėms adekvačias disponuojamas pajamas bei sumažinant disponuojamų pajamų skirtumus visuomenėje. Siekiama, kad 2030 m. Lietuvos <i>Gini</i> koeficientas sumažėtų ir siektų 31 proc., o pajamų pasiskirstymo koeficientas – 5 kartus; 2) vykdoma socialinės politikos priemonių poveikio vertinimo ir jų efektyvumo stebėseną užtikrins efektyviausių ir racionaliausių priemonių parinkimą bei socialinės bei mokestinės politikos sistemos stabilumą ir nuoseklią plėtrą; 3) bus įgyvendinti planavimo dokumentuose įtvirtinti siekiai: a) įgyvendintas Nacionalinis pažangos planas, 2.1 uždavinys „Mažinti pajamų nelygybę“; b) įgyvendintos Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 3.3.1–3.3.7, 3.3.9, 3.3.11 ir 3.6.5 papunkčių nuostatos; c) prisidėta prie 2015 m. Jungtinių Tautų patvirtintų darnaus vystymosi tikslų: 1 tikslo – Sumažinti skurdą, ir 10 tikslo – Sumažinti nelygybę, įgyvendinimo.

Vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo, Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo 4 straipsnio 3 ir 5 dalių, 7 straipsnio 1 ir 4 dalių ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 14¹ straipsnio 3 dalies įgyvendinimo“, 70 punktu, išsamesnė informacija apie Plėtros programoje siūlomas priemones ir jų pagrindimas pateiktas šio teikimo 2 priede.

Plėtros programą parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. A1-175 „Dėl darbo grupių plėtros programoms ir priemonėms parengti sudarymo“ sudaryta darbo grupė (toliau – darbo grupė) (darbo grupės vadovė – Eglė Čeponytė, SADM Strateginių sprendimų paramos ir tarptautinio bendradarbiavimo grupės vyresnioji patarėja, tel. 8 658 59 424, el. p. egle.ceponyte@socmin.lt), į kurios sudėtį buvo įtraukti SADM, Finansų, Lietuvos Respublikos aplinkos, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijų atstovai ir Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo atstovė.

Informacija apie Plėtros programos derinimą su suinteresuotosiomis šalimis ir socialiniais ir ekonominiais partneriais:

1) 2021 m. kovo 15 d.–balandžio 16 d. vykdytos viešosios konsultacijos – Plėtros programa elektroniniu paštu buvo išsiųsta 61 organizacijai ir pavišinta SADM internetiniame puslapyje. Viešųjų konsultacijų metu gautos 45 socialinių ir ekonominių partnerių pastabos ir pasiūlymai, iš jų į 30 pastabų ir pasiūlymų atsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies, į 15 neatsižvelgta. Viešųjų konsultacijų ataskaita pavišinta SADM internetiniame puslapyje².

² <https://socmin.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/pletros-programos>

2) Plėtros programa 2021 m. balandžio 6 d. buvo pristatyta Lietuvos Respublikos trišalės tarybos posėdyje.

3) Plėtros programa SADM 2021 m. balandžio 4 d. raštu Nr. (1.2.28Mr-4)SD-1787 buvo pateikta išvadoms Aplinkos, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų, Lietuvos Respublikos energetikos, Lietuvos Respublikos kultūros, Lietuvos Respublikos susisiekimo, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto, Lietuvos Respublikos teisingumo bei Vidaus reikalų ministerijoms. Teisingumo ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pateikė pastabas ir pasiūlymus, į kuriuos buvo atsižvelgta. Ekonomikos ir inovacijų, Kultūros ir Susisiekimo ministerijos informavo, kad pastabų ir pasiūlymų Plėtros programai neturi. Likusios ministerijos per nustatytą terminą pastabų ir pasiūlymų Plėtros programai nepateikė.

4) Plėtros programa suderinta su Finansų ministerija kaip Portfelio savininke.

5) Plėtros programa darbo tvarka suderinta su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus tarnybos, Seimo kontrolierių įstaigos, Žurnalistų etikos inspektoriatų tarnybos ir Lietuvos banko atstovais.

Priėmus nutarimą, kitų teisės aktų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

Preliminariu SADM vertinimu, priklausomai nuo priemonių vykdytojų pasirinktų priemonių įgyvendinimo būdų, įgyvendinant Plėtros programos priemones, 2021–2024 metais turės būti keičiami šie socialinės apsaugos ir mokesčių politiką reguliuojantys teisės aktai:

1) Nedarbo socialinio draudimo įstatymas (2022 m. II ketv.);

2) Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas (2022 m. II ketv.);

3) mokesčius nustatantys įstatymai (2022 m. II ketv.),

4) Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas (2023 m. II ketv.);

5) Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymas (2023 m. IV ketv.);

6) Lietuvos Respublikos socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymas (2023 m. IV ketv.);

7) Teisės aktai, nustatantys pensijų indeksavimo mechanizmo pokyčius (būtina sąlyga jų priėmimui – valdančiosios daugumos susitarimas dėl tvarių finansavimo šaltinių ir lėšų priemonei įgyvendinti skyrimas) (2024 m. II ketv.).

Vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 36 punktu, teikiamo Nutarimo projekto poveikio vertinimo rezultatų išvada pateikta kaip apibendrinta informacija šiame teikime.

Nutarimo projektas buvo paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje ir pateiktas išvadoms gauti Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai, Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklui, Lietuvos savivaldybių asociacijai. Nutarimo projektas patikslintas įvertinus Teisingumo ministerijos, Finansų ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos ir Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklo pasiūlymus ir pastabas. Iš kitų institucijų ir visuomenės pastabų negauta. Dėl pastabų ir pasiūlymų, į kuriuos neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, ir kurių nepavyko suderinti darbo tvarka, teikiama derinimo pažyma.

Nutarimo projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje.

Nutarimo projektą parengė Eglė Čeponytė, SADM Strateginių sprendimų paramos ir tarptautinio bendradarbiavimo grupės vyresnioji patarėja, tel. 8 658 59 424, el. p. egle.ceponyte@socmin.lt.

PRIDEDAMA:

1. Nutarimo projektas, 14 lapų.
2. Plėtros programos pagrindimas, 101 lapų.
3. Suinteresuotų institucijų išvados.
4. Derinimo pažyma, 5 lapai.

Ministrė

Monika Navickienė